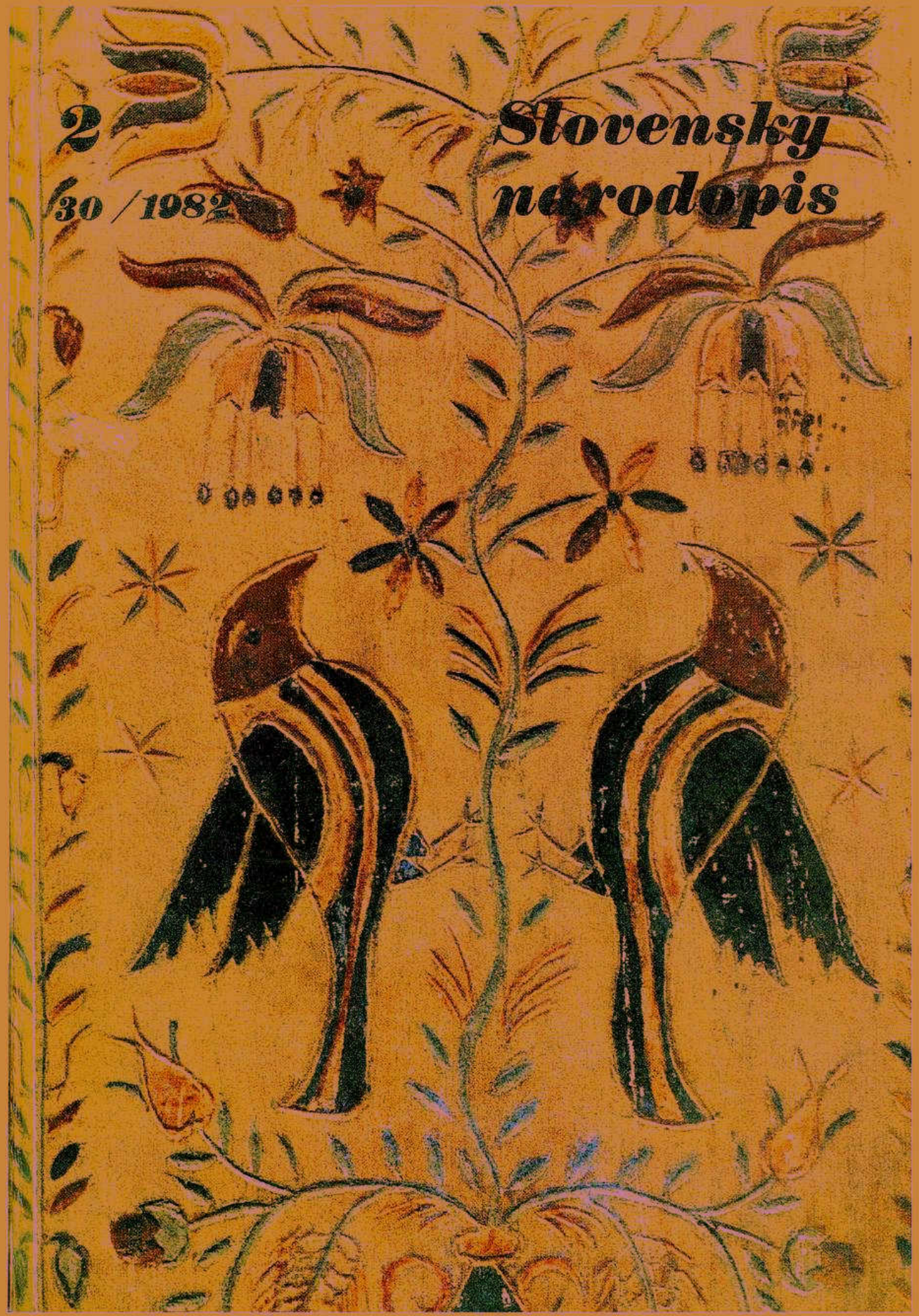

2

30 / 1982

**Slovensky
narodopis**

Na obálke: Piest ako dar z lásky. 1. strana: Detail. 4. strana: Celok. Zo zbierok Slovenského národného múzea v Martine. Foto J. Déer

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

OBSAH

ŠTÚDIE

- Filová, Božena:** Úvodom 165
Urbančová, Viera: K 80. narodeninám PhDr. Jána Mjartana, DrSc. 167
Luther, Daniel: K teoretickým východiskám štúdia tradície 177
Jakubíková, Kornélia: Svadobné obyčaje ako výraz zmien rodinných a sociálnych vzťahov 187
Feglová, Viera: Zmeny kolektívnych noriem v súčasnej vianočnej obradovosti 196
Salner, Peter: K teoretickým problémom etnografického výskumu mesta 211
Ratica, Dušan: Etnografické štúdium rodinnej výchovy 219
Sigmundová, Marta: Vybrané problémy etnografického výskumu rodiny 229
Krekovičová, Eva: K metodologickým otázkam výskumu stavu a vývinových tendencií súčasného piesňového repertoáru ľudových vrstiev 245
Hlôšková, Hana: K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávačstva 255
Langer, Jiří: Funkcie tradičných vokálnych prejavov pri zbere sena na Orave 269
Pilátová, Viera: Na margo etnografického výskumu v robotníckej kolónii Trnavských automobilových závodov 301
Podoba, Juraj: Vplyv dedičskoprávných noriem na ľudové obydlie moravsko-slovenského pomedzia 309
Stoličná, Rastislava: Vývinové tendencie stravovacieho systému ľudových vrstiev na Slovensku 327
Danglová, Olga: Estetický vzťah dedinského obyvateľstva k prírode 335
Mann, Arne B.: Magické spôsoby privolávania manželského partnera v období masového vystaňovalectva do zámoria 349
Štibrányiová, Táňa: Úloha morálky pri výbere manželského partnera v obci Veľké Zálužie 356
Profantová, Zuzana: K dejinám kalendárovej literatúry pre ľud na Slovensku v 19. storočí 360
Falčanová, Lubica: Trhy a jarmoky na Slovensku v minulosti a ich miesto v ľudovej kultúre 372
Sopoliga, Miroslav: Národopisná expozícia v prírode vo Svidníku 379
Maráky, Peter: Múzeum dediny juvýchodnej Moravy v Strážnici 384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: O činnosti seminára marxistickej metodológie pre mladých vedeckých pracovníkov pri Národopisnom ústave SAV 386
Ratica, Dušan: Seminár Morálka v tradičnom ľudovom prostredí 387
DISKUSIA — GLOSÝ 161

MATERIÁLY — ROZHLEDY

- Čukan, Jaroslav:** Spôsob života rybár-polskej robotníckej kolónie v minulosti 286

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи

Salner, Peter: Vývoj štruktúry kysuckej rodiny v 20. storočí 390

RECENZIE A REFERÁTY

Zborník Slovenského národného múzea LXXV, Etnografia 22, 1981 (Stanislav Horváth) 397

Autori príspevkov uverejnených v čísle 398

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Филова, Божена: Предисловие 165

Урбанцова, Вера: К 80-летию со дня рождения д-ра Яна Мьяртана, доктора наук 167

Лутер, Даниел: К теоретическим исходным положениям изучения традиций 177

Якубикова, Корнелия: Свадебные обычаи как выражение изменения семейных и социальных отношений 187

Феглова, Вера: Изменение коллективных норм в современной рождественской обрядности 196

Салнер, Петер: К теоретическим проблемам этнографического исследования города 211

Ратица, Душан: Этнографическое изучение семейного воспитания 219

Сигмундова, Марта: Избранные проблемы этнографического исследования семьи 229

Крековичова, Ева: К методологическим вопросам исследования состояния и тенденций развития в современном песенном репертуаре народных масс 245

Глошкова, Гана: К вопросам изучения стилизованного народного рассказывания 255

Лангер, Иржи: Функции традиционных вокальных проявлений при уборке сена на Ораве 269

МАТЕРИАЛЫ — ОБЗОРЫ

Чукан, Ярослав: Образ жизни в рибарпольской рабочей колонии в прошлом 286

Пилатова, Вера: По поводу этнографических исследований в рабочей ко-

лонии Трнавского автомобильного завода 301

Подоба, Юрай: Влияние наследственно-правовых норм на народное жилище на моравско-словацкой границе 309

Столична, Растислава: Тенденции развития системы питания народных слоев в Словакии 327

Данглова, Ольга: Эстетическое отношение сельского населения к природе 335

Манн, Арне Б.: Магические способы призвания супруга в период массовой эмиграции за океан 349

Штибраниова, Татьяна: Роль морали при выборе партнера в браке в деревне Вельке-Залужье 356

Профантова, Зузана: К истории календарной литературы для народа в Словакии в 19-м веке 360

Фалтянова, Любница: Рынки и ярмарки в Словакии и их место в народной культуре в прошлом 372

Сополига, Мирослав: Этнографическая экспозиция в природе в Свиднике 379

Мараки, Петер: Музей деревни Юго-Восточной Моравии в Стражнице 384

Апатиова-Руснакова, Зора: О деятельности семинара марксистской методологии для молодых научных работников при Институте этнографии САН 386

Ратица, Душан: Семинар „Мораль в традиционной народной среде“ 387

ДИСКУССИЯ — ГЛОССЫ

К дискуссии о терминологических вопросах этнографического исследования семьи

Салнер, Петер: Развитие структуры кысучкой семьи в 20-м веке 390

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Filová, Božena: Vorwort 165

Urbanová, Viera: Zum 80. Geburtstag des PhDr. Ján Mjartan, DrSc 167

Luther, Daniel: Zu den theoretischen Ausgangspunkten des Studiums der Tradition 177

Jakubiková, Kornélia: Die Hochzeitsbräuche als Ausdruck der Veränderungen in den sozialen und Familienbeziehungen 187

Feglová, Viera: Die Veränderungen der kollektiven Normen im gegenwärtigen Weihnachtsbrauchtum 196

Salner, Peter: Zu den theoretischen Problemen der ethnographischen Erforschung der Stadt	211
Ratica, Dušan: Ethnographisches Studium der Familienerziehung	219
Sigmundová, Marta: Ausgewählte Probleme der ethnographischen Erforschung der Familie	229
Krekovičová, Eva: Methodologische Fragen der Erforschung des Zustandes und der Entwicklungstendenzen im gegenwärtigen Liederrepertoire bei den volkstümlichen Schichten	245
Hlôšková, Hana: Zu den Fragen des Studiums des stilisierten volkstümlichen Erzählentums	255
Langer, Jiří: Die Funktionen der traditionellen vokalischen Äusserungen bei der Heuernte im Orava-Gebiet	269

MATERIALIEN — RUNDSCHAU

Čukan, Jaroslav: Die Lebensweise der Arbeiterkolonie in der Ortschaft Rybárpole in der Vergangenheit	286
Pilátová, Viera: Zur ethnographischen Erforschung in der Arbeiterkolonie der Automobilwerke in Trnava	301
Podoba, Juraj: Der Einfluss der erbrechtlichen Normen auf die volkstümliche Wohnstätte der mährisch-slowakischen Grenzscheide	309
Stoličná, Rastislava: Die Entwicklungstendenzen der volkstümlichen Nahrung in der Slowakei	327
Danglová, Olga: Die Ästhetische Beziehung des Dorfbewohners zur Natur	335
Mann, Arne B.: Magische Arten des Herbeirufens des Ehepartners in der Periode der Massenauswanderung nach Übersee	349
Štibrányiová, Tatiana: Die Rolle der Moral bei der Auswahl des Ehepartners in der Ortschaft Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: Zur Geschichte der Kalenderliteratur für das Volk in der Slowakei im 19. Jahrhundert	360
Faltanová, Lubica: Märkte und Jahrmärkte in der Slowakei in der Vergangenheit und ihre Stelle in der Volkskultur	372
Sopoliga, Miroslav: Das Freilichtmuseum in Svidník	379
Mazák, Peter: Das Freilichtmuseum des südöstlichen Mährens in Strážnica	384

Apáthyová-Rusnáková, Zora: Über die Tätigkeit des Seminars der marxistischen Methodologie für junge wissenschaftliche Arbeiter im Ethnographischen Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften	386
Ratica, Dušan: Das Seminar „Die Moral im traditionellen volkstümlichen Milieu“	387

DISKUSSION — GLOSSEN

Zur Diskussion über terminologische Fragen der ethnographischen Forschung der Familie	
Salner, Peter: Die Entwicklung der Struktur der Familie in der Region Kysuce im 20. Jahrhundert	390

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES	
Filová, Božena: Foreword	165
Urbanová, Viera: 80 th Birthday of PhDr. Ján Mjartan, DrSc	167
Luther, Daniel: On the Theory Study of the Tradition	177
Jakubíková, Kornélia: Wedding Customs as an Expression of Changes in Family and Social Relations	187
Feglová, Viera: Changes of Collective Criterions in Contemporaneous Christmas Ceremony	196
Salner, Peter: Theoretic Problems of the Ethnographic Research of the City	211
Ratica, Dušan: The Ethnographic Study of the Family Education	219
Sigmundová, Marta: The Ethnographic Research of the Family: Chosen Problems	229
Krekovičová, Eva: The Research of the Present Song Repertory Among the People: Methodological Questions	245
Hlôšková, Hana: Questions of the Folk Narrators' Study	255
Langer, Jiří: The Function of Traditional Voice Expressions While Collecting the Hay in the Region of Orava	269

VARIOUS MATERIAL

Čukan, Jaroslav: The Way of Life in the Workers' Colony in the Village Rybárpole in the Past	286
Pilátová, Viera: The Ethnographic Research in the Workers' Colony Be-	

longing to the Car Factory in the Town Trnava	301
Podoba, Juraj: The Influence of Hereditary-Juridical Norms on the Folk Dwelling in the Moravian-Slovak Borderland	309
Stoličná, Rastislava: Developing Tendencies of the Food System Among the People in Slovakia	327
Danglová, Olga: The Aesthetic Relation of the Village Inhabitants Toward the Nature	335
Mann, Arne B.: Magic Ways of Calling Own Husband or Wife in the Period of Mass Emigrations into the Oversea Regions	349
Štibrányiová, Tatiana: The Role of Morals When Choosing the Husband or Wife in the Village Veľké Zálužie	356
Profantová, Zuzana: The History of the Almanac Literature for the People in Slovakia in the 19 th Century	360
Falfanová, Eubica: Markets and	

Fairs in Slovakia and Their Place in the Folk Culture in the Past	372
Sopoliga, Miroslav: Open Air Museum in the Town Svidník	379
Maráky, Peter: Open Air Museum of South-Eastern Moravia in the Town Strážnice	384
Apáthyová-Rusnáková, Zora: The Activity of the Marxist Methodologic Seminar for Young Scientific Workers in the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences	386
Ratica, Dušan: The Seminar „Morals in the Traditional Folk Surroundings“	387

DISCUSSION

Discussion About Terminological Questions of the Ethnographic Research of the Family	
Salner, Peter: The Structure Development of the Family in the Region of Kysuce in the 20 th Century	390

BOOKREVIEWS AND REPORTS

ETNOGRAFICKÉ ŠTÚDIUM RODINNEJ VÝCHOVY (K otázkam pojmu a kontextu)

DUŠAN RATICA

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Jedným z imanentných princípov vedeckého poznávania reality je podľa nášho názoru skutočnosť, že sa tento proces nemôže zastaviť na určitej všeobecnej, či na druhej strane konkrétnej rovine, ale že odkrývaním nových stránok skutočnosti sa pôvodný systém poznatkov rozširuje, reštrukturuje a zdokonaľuje, čím v konečnom dôsledku prejavuje svoju životnosť. Jednoznačná podmienenosť elementov systému poznatkov určitej konkrétnej vednej disciplíny zaručuje stav, pri ktorom akékoľvek nové teoretické poznanie vyvoláva potrebu „revízie“ aspektov skúmania konkrétneho, a naopak, akékoľvek nové konkrétne poznanie si vyžaduje adekvátnu inkorporáciu do jestvujúceho celku poznatkov a novú (resp. zmenenú) teoretickú interpretáciu. Táto ideálna závislosť sa však nemusí realizovať synchronne a je silne ovplyvnená stratifikáciou a hierarchizáciou vedeckých poznatkov.

Každá nová oblasť, ktorá síce k predmetu tej-ktorej vedy patrí, no ktorá v priebehu jej vývinu nebola špeciálne a detailne skúmaná, zasluhuje si primeranú vedeckú pozornosť v celej šírke: od výskumnej, až k teoreticko-interpretáčnej úrovni.

Hoci sa pomerne mladá tradícia hlbšieho výskumu rodiny v rámci etnogra-

fie začína konštituovať už na prelome nášho storočia, patrí rodinná výchova v prostredí ľudovej kultúry medzi témy doposiaľ zanedbávané. Pritom existencia stimulov k náprave tohto stavu, ktoré sa dajú len ťažko ignorovať, je evidentná: vyčlenenie a zdôrazňovanie významu výchovnej a socializačnej funkcie rodiny v iných sociálnych vedách (najmä v sociológii a sociálnej psychológii), možnosti etnografického štúdia výchovy ako relatívne samostatnej problematiky v rámci skúmania rodiny, potvrdené predbežnými výskumami, a napokon skutočnosť, že „...jednou z osobitých úloh etnografie je štúdium tradičných foriem socializácie osobnosti, štúdium takpovediac ľudovej, alebo presnejšie etnickej pedagogiky, ktorá je charakteristická pre každý etnos.“¹

Pri svojom podrobnom výskume neinštitucionalizovaných výchovných aktivít v rámci dedinského spoločenstva môže etnografia kriticky exploatovať a zároveň obohacovať (okrem sociologických, pedagogických a sociálno-psychologických poznatkov) aj poznatky príbuzných vedných disciplín ako je pedagogika rodinnej výchovy, sociológia výchovy, či pedagogická psychológia — opodstatnenie výskumnej práce na tomto poli je tu zaručené potrebou interdisciplinárnej spolupráce. Treba však zdô-

razníť, že etnografia nielenže skúma sociálnu realitu špecifickými metódami (presnejšie ich špecifickou kombináciou), ale že jej konečné ciele sú s cieľmi uvedených disciplín aj v tomto prípade neidentifikovateľné.

Jednou zo základných úloh pri započatí vedeckého skúmania akejkoľvek oblasti skutočnosti je tvorba primeraného všeobecného pojmu, pretože „všeobecné pojmy a súdy vyjadrujú podstatu alebo podstatnú stránku, súvis v určitej oblasti alebo v celej realite.“ A ďalej: „Pojem je jednota všeobecného a konkrétneho alebo presnejšie, je konkrétnym všeobecným.“² Pre definovanie pojmu výchovy (resp. procesu výchovy, pretože trvanie, procesualnosť je jednou zo základných vlastností daného javu) v rámci tradičnej a súčasnej kultúry ľudu, je nevyhnutné jednak akceptovať a syntetizovať využiteľné zložky definícií tohto javu z hľadiska iných sociálno-vedných disciplín, a jednak nájsť špecifické, do etnografickej problematiky inkorporovateľné poňatie výchovného procesu prostredníctvom jeho usúvzťažnenia so samotným predmetom etnografie.

„Všetky kultúry sa musia takým či onakým spôsobom vysporiadať s cyklickým vývojom od detstva k dospelosti.“³ V tomto neustále sa opakujúcom procese vstupuje človek prvý raz do siete sociálnych interakcií, a to hneď do interakcie, ktorá patrí medzi najsilnejšie — do vzťahu rodič-dieťa. A práve tento vzťah je základom procesu výchovy, v ktorom vlastne v úzkom slova zmysle ide o prenos informácií o parametroch prírodnej (individuálno-fyzickej), sociálnej a kultúrnej reality, ktoré sú potrebné nielen k prežitiu, ale sú aj základom k plnej sebaaktualizácii človeka počas jeho ďalšej existencie. Pravda, v prostredí ľudovej kultúry sa proces výchovy vyznačuje viacerými špecifickými črtami, ktoré sa v inom sociálnom prostredí nevyskytujú.

V pedagogike, ktorá je vedou o výchove par excellence, sa tento jav chápe ako „špeciálne organizovaný a usmerňovaný proces cieľavedomého pôsobenia a vnútorného vývinu subjektu, ktorý sa realizuje v intenciách spoločenských záujmov a potrieb“.⁴ Ako vyplýva z uvedenej definície a celkového kontextu pertraktovania výchovy pedagogikou, je takáto vedecká snaha zameraná najmä na poznanie a vytvorenie ideálneho modelu výchovného procesu v podmienkach špeciálnych spoločenských inštitúcií.

O niečo širšie chápu výchovu predstaviteľia sociológie (ako proces, „v ktorom starší vedome vplývajú na mladú generáciu, aby jej odovzdali svoje skúsenosti a vedomosti, a tak vypestovali u nej určité zručnosti a návyky potrebné na udržanie života“⁵), pričom sociológiu výchovy definujú ako „špeciálnu sociologickú disciplínu, ktorá skúma vzájomné vzťahy medzi spoločnosťou a výchovou (školských a mimoškolských generácií...)“⁶ Inštitucionálny aspekt, ktorý pre etnografiu môže slúžiť ako pomocné a okrajové hľadisko, teda nevypadol ani zo sociologických definícií výchovy.

Pre antropológiu predstavuje výchova zámerné formovanie telesných a duševných vlastností ľudí, zvlášť v dobe ich detstva a mladosti „... pričom z formálneho hľadiska má výchovné pôsobenie na človeka stránky zámerné a uvedomelé i stránky spontánne. Prostredníctvom výchovy je zabezpečované osvojovanie i stupňovanie kultúry ako u rôznych sociálnych skupín, tak u jednotlivcov.“⁷

Psychológia chápe výchovu ako „proces systematického formovania mravného uvedomenia, mravného presvedčenia a mravného konania a správania osobností a kolektívov“;⁸ pritom hraničná vedná disciplína — pedagogická psychológia skúma „všetky psychologické zákonitosti, ktoré nastoľuje proces vý-

chovy vo všetkých úrovniach a polohách v rodine, škole, detských a mládežníckych organizáciách, spolkoch, osvetových zariadeniach a pod. . . .⁹

Pojem výchovy vo svojej podstate úzko súvisí a svojím obsahom sa čiastočne prekrýva s ďalšími dvoma pojmami, ktoré sú frekventované v iných sociálnych vedách — s pojmom enkultúracie¹⁰ (proces, v ktorom si jednotlivec osvojuje, interiorizuje kultúru sociálnej skupiny, do ktorej patrí) v kultúrnej antropológii a s pojmom socializácie. Socializácia v sociologickom poňatí predstavuje „proces, v ktorom jednotlivé individua pod vplyvom sociálnych interakcií a vlastnej individuálnej biologickej a psychickej povahy formujú svoju osobnosť začleňujúc sa do príslušných sociálnych skupín a do globálnej spoločnosti“;¹¹ v sociálnej psychológii sa pod týmto pojmom rozumie celoživotný proces, „v ktorom dochádza k postupnej premene človeka ako biologickej bytosti v bytosť spoločenskú... proces získavania nových duševných vlastností, novej orientácie v užšom a širšom prostredí... proces, ktorým človek preniká do spoločnosti, do svojej profesie...“¹²

Ak máme teraz pristúpiť k určeniu znakov pojmu procesu výchovy ako by tento mohol slúžiť pre etnografické účely štúdia daného javu, môžeme postupovať komparatívne a eliminovať jednotlivé, pre nás irelevantné prvky definícií tohto skôr reprezentatívneho ako systematického výberu.

Väčšina uvedených definícií sa zohoduje v procesualnosti výchovy, ktorú aj my považujeme za jej evidentný znak. Proces, ako „zákonitá postupná zmena javu, jeho prechod v iný jav“¹³, je vo výchove prezentovaný chronologickým aspektom; plynutie času (v tomto prípade ako gnozeologická potencialita individua) vyvoláva zmeny v celom systéme výchovného procesu, ako aj v základnej štruktúre výchovného vzťahu,

ktorý možno vyjadriť ako dvojsmerný (v determináčnom zmysle) vzťah subjektu (subjektov) a objektu (objektov) výchovného procesu.

V uvedených definíciách vystupuje ako ďalší znak výchovy jej cieľavedomosť, úzko súvisiaca so zámernosťou a systematickosťou. V tejto súvislosti si treba uvedomiť, že v rodinnom prostredí ľudových vrstiev tradičného lokálneho spoločenstva, či v prostredí tradičnej kultúry každodenného života, ktorá je aj v tomto prípade východiskom skúmania, sa výchova nerealizovala vo zvlášť preparovaných podmienkach, ale bola neoddeliteľnou súčasťou ostatných životných aktivít. Predsa sa však pri hodnotení prvých výsledkov etnografických výskumov danej problematiky ukazuje, že vedomie cieľa, zámernosť vo výchove možno pozorovať aj v tomto prostredí. Cieľavedomosť je tu však nevyhnutné špecifikovať na latentnú (podvedomá, často neverbalizovaná, ktorá sa prejavuje univerzálnou snahou o vypestovanie vlastností, potrebných pre plnohodnotné včlenenie individua do lokálneho spoločenstva) a transparentnú (individuálne variabilnejší vedomý výchovný program), pričom ju treba interpretovať v úzkom súvisi s jej protikladom — spontánnosťou. Táto vlastnosť výchovného procesu, ktorú napokon zdôrazňuje tiež definícia výchovy z antropologického hľadiska, sa podľa nášho názoru prejavuje mimovoľným preberaním, „kopírovaním“ niektorých špecifických foriem fyzických (zručnosti, techniky a pod.) a psychických (názory, rozhodovanie, jednanie) aktivít a vlastností subjektu (vychovávajúci) objektom (vychovávaný) výchovného procesu. Akceptovanie spontánnosti je pre pochopenie danej problematiky nevyhnutné.¹⁴

Za konečné účely výchovy sa v našich definíciách považuje identita so spoločenskými záujmami a potrebami, udržanie života a osvojovanie i stupňovanie kultúry u rôznych sociálnych skupín a

jednotlivcov — máme tu teda zastúpený sociálny, kultúrny i biologický aspekt. Avšak v prvom prípade (pedagogická definícia) získava formulácia „spoločenské záujmy a potreby“ konkrétny makrosociálny kontext, ztotožniteľný do istej miery s etatistickým hľadiskom. Pojem sociálna by podľa nás mal v etnografickom výskume výchovy vystupovať vo všeobecnejšom zmysle, zahrnujúc tak štruktúru rodinného a lokálneho spoločenstva s celou zložitou sociálnou a triednou diferenciáciou, ako aj štruktúru etnosu. Tieto konkrétne spoločenstvá sú nositeľom špecifickej kultúry, ktorá je rovnako imanentným prvkom výchovy. Prítom biologický aspekt je podľa nás už transformovane prítomný v kultúrnej a sociálnej realite a nie je potrebné traktovať ho ako samostatný (reprodukcia života sa realizuje sociálnymi inštitúciami v najširšom slova zmysle a kultúrnymi praktikami; sám biologický moment reprodukcie patrí skôr do zorného poľa prírodných vied).

Jadrom výchovného procesu v prostredí lokálnych spoločenstiev je prenos tradičných technologických postupov a etických i etiketných zásad, tendencia vybaviť nastupujúcu generáciu tým istým (resp. inovovaným) potenciálom životných „metód“, ktorým disponuje generácia sociálne i ekonomicky plne činná. Z toho vyplýva, že konečný účel výchovy môžeme vyabstrahovane chápať ako snahu o čistú alebo modifikovanú reprodukciu sociálnej a kultúrnej reality.¹⁵

Všimnime si v tejto súvislosti ešte pojmy enkulturácia a socializácia, ktoré sa niekedy považujú za synonymá: enkulturácia predstavuje v pomere k výchove pojem širší, nakoľko sa pri jej štúdiu berie do úvahy jazyk ako prostriedok sociálneho učenia, iniciačné obrady, životná dráha individua v spoločnosti, sociálna kontrola a pod., čo je v zhode s výskumnými zámermi kultúrnej antropológie. V pojme socializácia

je „celoživotnosť“ daného procesu, ako aj kladenie dôrazu na aktívnu úlohu subjektu pri jeho realizácii čiastočne v rozpore s našim pojmom výchovy — pri výchove ide v zásade vždy o určitú formu subordinačného vzťahu, ktorý sa končí emancipáciou objektu od subjektu výchovného procesu. Napriek všetkej problematickosti môžeme vo všeobecnosti za kritérium svojprávnej dospelosti alebo sociálnej zrelosti¹⁶ aj v dedinskom spoločenstve považovať individuálne variabilnú (dnes ešte viac ako v minulosti) konfiguráciu prvkov, ako je ukončenie vzdelania, získanie trvalého zamestnania, ekonomická samostatnosť, subjektívny pocit dospelosti, vstup do manželstva, narodenie dieťaťa a i. Z časovej nejednotnosti uvedených prvkov vyplýva aj časová variabilita momentu sociálnej zrelosti individua a potreba jej zohľadnenia pri výskume uvedenej otázky.

Pri definovaní pojmu výchovy, resp. procesu výchovy, je potrebné zohľadniť tiež jeho dynamický charakter: za relatívnu dynamiku výchovy môžeme považovať fakt premenlivosti výchovného vzťahu počas individuálneho života subjektu i objektu tejto aktivity (zmiernovanie subordinácie s pribúdajúcim vekom vychovávaného, jeho stále sa zvyšujúca participácia na dôležitých záležitostiach rodiny, narastanie mimorodinných kontaktov a väzieb a pod.). Pod absolútnou dynamikou procesu výchovy môžeme rozumieť objektívne premeny v spôsoboch výchovy, podmienené historicko-spoločenským (etnickým) a civilizačným (nadetnickým) vývojom.

Vychádzajúc z predchádzajúcich úvah a konfrontácií chápeme proces výchovy ako dynamický systém interakcií objektu (objektov) a subjektov aktivity, vedúcej v najširšom slova zmysle k čistej alebo modifikovanej reprodukcii špecifických (ideálnych aj reálnych) sociálnych a kultúrnych vzťahov a hodnôt, ktorá prebieha jednak spontánne, a jed-

nak je riadená latentnou, či transparentnou cieľavedomosťou. Je to spočiatku relatívne jednostranná, neskôr bilaterálna (resp. multilaterálna) aktivita, silne determinovaná individuálnymi, lokálnymi a nadlokálnymi (etnickými) tradíciami nielen v morálnej oblasti, ale tiež vo sfére etikety, zvykov, pracovných návykov apod.

Pravda, takúto definíciu, vychádzajúcu z akceptovania výsledkov bádania iných sociálnovedných odborov, výsledkov sondážnych etnografických výskumov danej problematiky a požiadaviek kladených samotnou štruktúrou predmetu národopisnej vedy, je potrebné považovať za predbežnú, probabilnú a verifikovateľnú (resp. modifikovateľnú) až rozšírením empirickej základne — nazhromaždením dostatočného množstva výskumného materiálu.

*

Zamerajme teraz svoju pozornosť na celkový kontext výskumu výchovy v národopisnej problematike. Zatiaľ čo v súvisi s rodinou v prostredí tradičnej i súčasnej ľudovej kultúry sa pomerne veľa pozornosti venovalo otázkam obradovosti, zvykoslovia, štruktúry a typológie rodiny, interetnickým vzťahom a pod., zostala problematika rodinnej výchovy až doposiaľ zanedbanou. Aj napriek tomu, že výchova je pomerne slabou reprezentatívnym javom v zmysle lokálnych a regionálnych špecifickostí, či zdanlivo ťažko abstrahovateľným a špecifikovateľným momentom existencie rodiny, zdá sa nám uvedený stav neadekvátnym — najmä ak uvážime, že pri súčasnej klasifikácii funkcií rodiny v iných sociálnych vedách figuruje jej výchovná funkcia medzi najdôležitejšími.

Ako ukazujú predbežné výskumy, je v systéme výchovného procesu možné vyčleniť viaceré sledovateľné prvky (čo do istej miery tiež potvrdzuje relatívnu autonómnosť jeho štruktúry): opatrujú-

ce a vychovávajúce osoby, ako momenty umožňujúce interpretáciu prenosu špecifických výchovných informácií (názory, postoje, pracovné techniky a pod.) z generácie na generáciu, želané vlastnosti detí (konkrétne morálne a kvality osobnosti sledované výchovou), odmeny a tresty, ako dôležité princípy, ktorými sa reguluje správanie objektov výchovného procesu, učenie detí (konkrétne techniky výcviku), ostatné príbuzenstvo a ďalší členovia dedinskej komunity vo vzťahu k výchove (celkový sociálny kontext), názory na výchovu, ako prvok spätne pôsobiaci na výchovnú prax, formy pomoci a práce detí atď. Všetky špecifikovateľné elementy výchovného procesu možno skúmať nielen v konfrontačnom diachrónnom a synchrónnom zábere, čiže v historických premenách tohto javu, ale zároveň v jeho reálnej dynamike, teda v zmenách, ktorým podlieha, resp. nepodlieha výchovný vzťah so vzrastajúcim vekom vychovávaného.

Vzhľadom na samostatnosť štruktúry výchovného procesu považujeme jeho špeciálne štúdium nielen za možné, ale aj dôležité pri komplexnom národopisnom výskume rodiny — toto štúdium vytvára možnosť ďalšieho prehĺbenia a detailizácie poznatkov o rodine v rámci ľudovej kultúry.

Rodinná výchova je silným determinantom jednak kultúry človeka ako individua, a jednak kultúry spoločenstva na všetkých taxonomických úrovniach tohto pojmu — je ním preto, lebo sama je v svojej podstate syntézou individuálneho a (individuom akceptovaného) spoločenského. Aj keď v širšom procese socializácie vstupujú do vedomia jednotlivca mnohé silné „vonkajšie“, mimorodinné faktory, zostáva výchova v rodine pre určenie osobnosti rozhodujúca, čo o. i. vyplýva z negatívnych dôsledkov pre vývin osobnosti v prípade narušenia rodinného prostredia, citových deprivácií v ranom detstve a pod.

Jedným z potenciálnych pozitívnych prínosov etnografie do kontextu vedeckého skúmania javu výchovy je tiež možnosť odhalenia a detailného popisu foriem medzigeneračnej transmisie kultúry, či už v globálnom etnickom zábere, alebo na lokálnej úrovni práve prostredníctvom analýzy tohto zložitého procesu v rodinnom prostredí. „Porovnávacio-historické štúdium kultúry, hoci by sa uskutočnilo v ktorejkoľvek vybranej vede, nie je možné bez tej alebo onej formy generačnej analýzy, ktorá skúma prínos nových vekových skupín do zmien spoločenského zriadenia a kultúry“¹⁷, a dodajme (pre zachovanie dialektickej rovnováhy), zároveň ich prínos pre udržanie a stabilitu určitého spoločenského a kultúrneho systému.

„Transmisia etnokultúrnych informácií v najširšom slova zmysle je v tradičnej ľudovej kultúre realizovaná predovšetkým takými mechanizmami, ktoré zodpovedajú priamemu kontaktu jednotlivých generácií“.¹⁸ Platnosť uvedenej tézy je podľa nás všeobecnejšieho charakteru — v súčasnosti sa aj napriek konkurujúcemu pôsobeniu masovokomunikačných prostriedkov prenos kultúrnych informácií realizuje stále rozhodujúcou mierou v intímnom prostredí neformálnych skupín; vzhľadom na to, že „najpriamejší“ kontakt generácií prebieha práve v rodine, v procese rodinnej výchovy, súvisí jej výskum s rozborom otázok prenosu etnokultúrnych informácií. V istom rozsahu možno aj napriek rozličnej úrovni všeobecného konštatovať identitu oboch problematik — vyplýva to medziiným tiež zo skutočnosti, že okrem symbolickej roviny transmisie etnokultúrnych informácií, ktorá má širší akčný rádius, prebieha daný proces prostredníctvom výberu z existujúcich materiálnych výrobkov a prírodných surovinových zdrojov dorastajúcou generáciou, ako aj výberom štandardizovaných postupov výroby a noriem správania. Druhá a čiastočne aj

tretia rovina transmisie je pre rodinu signifikantná.¹⁹

Pravda, rovnako ako o výbere bolo by prehnané v prípade výchovy hovoriť o jeho opaku — o mechanickom preberaní či už materiálnych, technicko-technologických, alebo duchovných hodnôt. Rozhodujúcou tu zrejme bude prítomnosť a hĺbka zvnútorňovania jednotlivých prvkov celkovej výchovnej „ponuky“, teda hodnôt, zásad, noriem, návodov atď., prenášaných výchovou.

Pritom selekcia týchto prvkov počas výchovného procesu, spolu so selekciou informácií z mimorodinného prostredia (či už na úrovni lokálneho spoločenstva, alebo na etnickej, prípadne nadetickej úrovni, sprostredkovaných autopsiou, osobnými kontaktmi a masmédiami) bude silným determinantom interiorizácie kultúry vôbec. Interiorizáciu treba však podľa nášho názoru chápať v jednote s exteriorizáciou kultúry (rozumieme ňou individuálny aspekt transmisie kultúrnych informácií, úzko súvisiaci s psychologickými kvalitami jednotlivca), ktorá v procese výchovy prebieha nielen v smere od subjektu k objektu výchovy, ale v priebehu ontogenézy, keď dochádza k premene objektu v subjekt výchovy (väčšina vychovávaných sa postupne mení na vychovávajúcich), sa reprodukuje. Tento zložitý proces však neprebieha len priamočiaro a jednoznačne, ale v úzkom súvisi s množstvom ďalších spoluúčinkujúcich vonkajších faktorov. A práve aj prostredníctvom tohto procesu je možné pochopiť a interpretovať skutočnosť premien kultúrnej a sociálnej reality v akomkoľvek sociálnom prostredí.

Zamerajme ešte svoju pozornosť na možnosti schematického vyjadrenia niektorých vzťahov, ktoré nás zaujímajú z hľadiska štúdia rodinnej výchovy v prostredí ľudovej kultúry.

Pre vyjadrenie predmetu pedagogickej psychológie²⁰ sa známa všeobecnopsychologická schéma S-P-R (S = sti-

Dobrá pomoc mamke.
Vyšivačka vo V. Slatine (Zvolenská stol.)

1. Priučenie k práci v rodine. Dobový snímok P. Socháňa z r. 1913
s pôvodným textom fotografa

2. Ženy s dětmi z Abelovej. Foto K. Plicka okolo r. 1930

3. Opatera mladšieho súrodenca. Važec. Foto K. Plicka okolo r. 1930

4. S občerstvením na pole. Trenčianska Teplá. Foto K. Plicka okolo r. 1930

5. Gajdoš z Nedelišťa. Foto K. Plicka okolo r. 1930

mul, P = osobnosť, R = reakcia) upravuje nasledovne:

$$(Cv \rightleftharpoons Vs) - P - Rc$$

V danom kontexte $S = (Cv \rightleftharpoons Vs)$, pričom $Cv =$ ciele výchovy a $Vs =$ výchovná skutočnosť; tieto pôsobia na P vo vzájomnej interakcii. Výsledkom potom nie je ľubovoľné R, ale Rc ako odpoveď hodnotená a klasifikovaná. Pri pokuse o aplikáciu uvedenej schémy na štúdium rodinnej výchovy v špecifických, pre etnografiu relevantných kultúrnych podmienkach, je potrebné pozmeniť obsahovú náplň jednotlivých symbolov: Cv nemožno chápať ako požiadavku vyplývajúcu z pedagogických modelov výchovy, ale všeobecne, ako snahu o vypestovanie takých vlastností osobnosti, ktoré jej umožnia plnohodnotné začlenenie do sociálneho prostredia a plnú kultúrnu identifikáciu. Vzhľadom na skutočnosť, že základným pojmom etnografie je pojem ľudová kultúra, bude v našej schéme potrebné Vs chápať ako špecifickú kultúrnu skutočnosť (Ks), čiže konkrétnou kultúrou podmienené hodnoty, normy, techniky a pod. Aj záverečný komponent Rc treba chápať ako odpoveď hodnotenú z hľadiska požiadaviek špecifického sociálneho a kultúrneho systému. Preto môžeme uvedenú schému v našom prípade aplikovať vo forme:

$$(Cv \rightleftharpoons Ks) - P - Rc$$

Relevantným abstrahovateľným momentom výchovy je výchovný vzťah, ktorého dynamický charakter sa dá vyjadriť ako opakovanie základného dvojsmerne determináčného vzťahu subjektu (subjektov) S a objektu (objektov) O výchovného procesu na rozličných úrovniach:

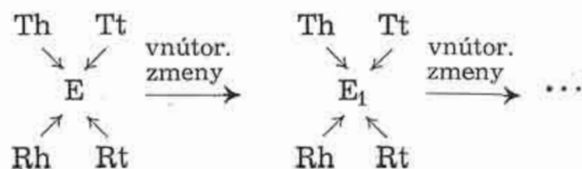
$$\begin{array}{ccc} \text{čas} & & \text{čas} \\ (S \rightleftharpoons O) & \Rightarrow & (S_1 \rightleftharpoons O_1) \Rightarrow (S_2 \rightleftharpoons O_2) \dots \end{array}$$

I keď je vzhľadom na subordinačný charakter výchovného vzťahu v interakcii

$S \rightleftharpoons O$ pozícia S rozhodujúca, nemožno ignorovať ani opačné pôsobenie. Prítom zmeny sú vyvolávané nielen pôsobením S a jeho ďalších stavov, ale celým, rovnako dynamickým komplexom reality (KR). Trvanie, čas je tu vyjadrením existencie ako podmienky zmeny — jeho tok je v realite a v jej psychickom odraze (pokiaľ ide o vedomie postupnosti) ireverzibilný. Uvedený celok potom vyjadríme:

$$\begin{array}{c} \text{čas} \\ ([S \rightleftharpoons KR] \rightleftharpoons [O \rightleftharpoons KR]) \Rightarrow ([S_1 \rightleftharpoons KR_1] \rightleftharpoons [O_1 \rightleftharpoons KR_1]) \dots^{21} \end{array}$$

Ako sme už uviedli, považujeme rodnú výchovu za súčasť širšieho procesu transmisie etnokultúrnych informácií. Pri rozčlenení týchto informácií na časť duchovnú (hodnoty, normy, názory, modely správania a pod.) a časť spojenú s materiálnou stránkou kultúry (technicko-technologická zložka kultúry) môžeme interpretovať situáciu ego (E) ako simultánnu determináciu zo strany tradičných a nových, recentných hodnôt, noriem, názorov atď. (Th a Rh), ako aj tradičných a recentných technicko-technologických prvkov (Tt a Rt). Selekcia, no najmä interiorizácia týchto informácií vedie k vnútorným zmenám, ktoré vytvárajú novú situáciu ego (E_1); avšak ani v tejto situácii pôsobenie tradičných a recentných prvkov neprestáva, ale vedie k ďalšej novej situácii:

Za relatívne ukončenie tohto procesu, ktorý je stotožniteľný nielen s výchovou, ale tiež so socializáciou v určitom konkrétnom spoločenstve, možno považovať (v pasívnom, prijímateľskom zmysle) ukončenie adolescentného vývoja, stabilizáciu osobnosti (znamená

vždy istý konzervativizujúci moment), postupnú premenu z objektu v subjekt výchovného procesu a následnú exteriorizáciu interiorizovaných obsahov. Výchovné pôsobenie v rámci rodiny sa v tomto prípade vzťahuje do väčšej miery k tradičným hodnotám, normám, technikám apod., pričom nové, recentné preniká k osobnosti zase viac prostredníctvom školy, ostatných inštitúcií, masmédií, kontaktom s osobami z iného kultúrneho a sociálneho prostredia a pod.

*

Záverom treba povedať, že pracovný, probabilný charakter niektorých našich úvah a tvrdení vyplýva jednak z novosti problematiky rodinnej výchovy v kontexte etnografických bádání a z absencie konfrontačných prameňov v našej národopisnej literatúre, a jednak zo zámeru vzbudiť odborný záujem o daný predmet jeho vsadením do širších súvislostí, čo sa nezaobíde bez určitej problematikosti. Pre rozsah práce

zaoberali sme sa len tými aspektami daného javu, ktoré sme v predbežnom štádiu jeho výskumu považovali za podstatné.

Vzhľadom na skutočnosť, že „v tradičnej kultúre dediny prevažovali bezprostredné formy kontaktu“,²² a že v súčasnosti pribúda aj v tomto prostredí stále viac kontaktov inštitucionalizovanej a technickej formy, môžeme rodinu považovať za potenciálny „rezervoár“ tradície v duchovnej oblasti (najmä vo sfére interpersonálnych vzťahov), nakoľko všetky kontakty v jej rámci majú bezprostredný charakter. Rodina sa neprítomnosťou bezprostredných väzieb deštrukturuje a v konečnom dôsledku deštruuje stratou svojich funkcií. Rodinná výchova je svojim intímnym emocionálnym charakterom len ťažko simulovateľná a suplovateľná. Predstavuje tak veľmi dôležitý faktor vývinu ďalších generácií a výskum jej foriem a mechanizmov má zo zorného uhla akejkolvek sociálnej vedy pozitívny význam.

POZNÁMKY

- 1 BROMLEJ, V. J.: Etnos a etnografia. Bratislava 1980, s. 263.
- 2 FILKORN, V.: Teória konkrétneho všeobecného. *Filozofia*, 36, 1981, s. 232—233.
- 3 BENEDICT, R.: Continuities and Discontinuities in Cultural Conditioning. In: *Childhood in Contemporary Cultures*. Chicago 1958, s. 21.
- 4 KAČANI, V.: Úvod do pedagogiky. Bratislava 1970, s. 351.
- 5 FIAMENGO, A.: Základy všeobecnej sociológie. Bratislava 1968, s. 414.
- 6 HÁJEK, F.: Kapitoly ze sociologie výchovy. Praha 1975, s. 114.
- 7 ABC človeka. Praha 1977, s. 368—369.
- 8 ĎURIČ, L. — JURČO, M. a kol.: Základy psychológie pre stredoškolských profesorov. Skriptum. Bratislava 1970, s. 351.
- 9 ĎURIČ, L.: Teoretické problémy pedagogickej psychológie. In: *Psychológia a škola I*. Bratislava 1971, s. 42.
- 10 BOCK, Ph. K.: *Modern Cultural Anthropology*. New York, 1969, s. 23.
V úvode k druhej časti knihy autor hovorí: „Technickým termínom pre proces učenia sa tradíciám určitej spoločnosti je enkulturácia. Ona obsahuje rozličné druhy učenia.“
- 11 FIAMENGO, A.: c. d., s. 380.
- 12 HYHLÍK, F. — NAKONEČNÝ, M.: Malá encyklopedie současné psychologie. Praha 1977, s. 265.
- 13 *Filozofický slovník*. Bratislava 1977, s. 429.
- 14 Jedným z dôsledkov prítomnosti spontánnosti vo výchove je tiež často indikovaný jav, že informátor nevie uviesť cesty a spôsoby, ktorými sa určité činnosti naučil, resp. ktorými svoje zručnosti a techniky vo výchove odovzdal.
- 15 Snaha o čistú reprodukciu sociálnej a kultúrnej reality, ktorá súvisí v individuálnej rovine so suicentrizmom („naše zásady

- sú najlepšie") a v spoločenskom meradle s prílišným lpením na tradíciách, sa často dostáva do kolízie s novými sociálnymi a kultúrnymi prvkami. Tak napr. prenos tradičných poľnohospodárskych techník môže stáť v opozícii k prirodzenej snahe po ľahšej a efektívnejšej práci, umožnenej mechanizáciou a pod. Snaha o modifikovanú reprodukciu kultúrnej a sociálnej skutočnosti sa vo výchove môže prejavíť ako vedomá akceptácia nového, jeho všeobecná aprobácia. Napokon, takáto tendencia sa zdá byť vlastná aj súčasnému vývinu v dedinskom prostredí.
- 16 Tento termín je použitý v práci KON, I. S.: Problémy medzigeneračnej transmisie kultúry v období vedeckotechnickej revolúcie. Slov. Národop., 24, 1976, s. 501—513.
- 17 Tamtiež, s. 501.
- 18 PRANDA, A.: Zur Frage der Transmissionmechanismen ethnoкультурeller Informationen in der Gegenwart. Lětopis. Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung. Reihe C, Nr. 20, 1977, s. 23.
- 19 Tamtiež, s. 24—25.
- 20 Psychológia a škola II. Spracoval J. Grác, J. Gondová M. Jedináková a J. Štefanovič. Bratislava 1972, s. 10—11.
- 21 Vymedzenie KR však musí znieť ako všetko okrem S pre O a všetko okrem O pre S, nakoľko do dôsledku vzaté by KR zároveň implikovala tiež S a O. Obsahovo KR zahrnuje všetky ne-výchovné faktory ontogenézy: komunikujúci jednotlivci z lokálneho spoločenstva, z globálneho (etnického) spoločenstva, nadosobná jednota týchto spoločenstiev (lokálne, etnické, a nadetnické hodnoty, normy, kultúrne vzorce a pod.), ekologické a historicko-kultúrne faktory a i., v prípade, že tieto vstupujú do vedomia O priamo, a nie prostredníctvom S.
- 22 PRANDA, A.: c. p., s. 25.

ЭТНОГРАФИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ (К вопросам понятия и контекста)

Резюме

Автор изучает теоретические аспекты проблематики семейного воспитания в рамках народной культуры, которая до сих пор относится к неисследованным вопросам в контексте этнографического исследования. В первой части статьи приводятся определения воспитания с точки зрения педагогики, социологии, психологии и антропологии, а также определения родственных концепций социализации и энкультурации; притом автор пытается создать путем элиминации или принятия отдельных частей указанных определений и посредством их синтеза со специфическими этнографическими аспектами такое определение, которое соответствовало бы этнографическому понятию „социальное“. Процесс воспитания воспринимается автором как динамическая система взаимодействий объектов и субъектов деятельности, направленной, в наиболее широком смысле слова, на чистое или модифицированное воспроизведение со-

циальных и культурных отношений и значений. Этот процесс происходит, с одной стороны, на уровне латентной или же транспарантной целенаправленности и, с другой стороны, самопроизвольно.

Во второй части он обращает внимание на общие взаимосвязи с вопросами трансмиссии этнокультурной информации между поколениями и на возможности дальнейшего углубления и детализации этнографических знаний о семье.

В заключение автор осуществляет формализацию процесса воспитания с точки зрения элементов „цели воспитания“, „культурная действительность“, „личность“, и „оцениваемый ответ“ (как приспособление всеобщей психологической схемы S—P—R), он занимается и формализацией следующих важных процессов (динамика воспитательного отношения, передача этнокультурной информации).

ETHNOGRAPHISCHES STUDIUM DER FAMILIENERZIEHUNG (Zu den Fragen des Begriffes und Kontextes)

Zusammenfassung

Der Autor befasst sich mit den theoretischen Seiten der Problematik der Familienerziehung im Rahmen der Volkskultur, die bis jetzt zu den undurchforschten Fragen im Kontext der ethnographischen Forschung gehört. Im ersten Teil der Studie führt der Autor Definitionen der Erziehung vom Aspekt der Pädagogik, Soziologie, Psychologie und Anthropologie an, sowie auch Definitionen der verwandten Konzepte der Soziologisierung und Enkulturation, wobei er bestrebt ist, durch Eliminierung, bzw. Akzeptierung einzelner Komponenten dieser Definitionen, sowie auch durch ihre Synthese mit spezifischen ethnographischen Gesichtspunkten eine solche Definition zu gestalten, die der ethnographischen Auffassung des Sozialen adäquat wäre. Er begreift den Erziehungsprozess als ein dynamisches System von Interaktionen der Objekte und Subjekte der Aktivität, die im breitesten Sinne des Wortes zu einer reinen oder modifizierten Reproduktion der sozialen und kulturellen Beziehungen und Werte führt. Dieser Prozess verläuft einer-

seits auf der Ebene eines latenten oder transparenten Zielbewusstseins, und andererseits spontan.

Im zweiten Teil richtet der Autor seine Aufmerksamkeit auf die allgemeinen Zusammenhänge der Erziehungsproblematik im Rahmen der Volkskultur. Er weist hauptsächlich auf die realen Bindungen mit den Fragen der Intergenerationstransmission der ethnokulturellen Informationen und auf die Möglichkeiten der weiteren Vertiefung und Detaillierung der ethnographischen Erkenntnisse über die Familie hin.

Im Abschluss führt der Autor die Formalisierung des Erziehungsprozesses vom Gesichtspunkt der Elemente „Ziele der Erziehung“, „Kulturrealität“, „Persönlichkeit“ und „Wertung der Antwort“ (als die Anpassung des allgemein-psychologischen Schemas S—P—R) an, sowie auch die Formalisierung weiterer relevanter Prozesse (Dynamik der Erziehungsbeziehung, Übertragung ethnokultureller Informationen).

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 30, 1982, číslo 2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr.
Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma
PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1982

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 30, 1982, № 2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Вера
Гаšпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 30, 1982. Nr. 2. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašparíková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemen-
sova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 30, 1982, No 2

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašparíková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 30, 1982, No. 2

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Viera Gašparíková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

